

Wagnerová, E.; Dostál, M.; Langášek, T.; Pospíšil, I.:

Zákon o Ústavním soudu

komentář, Praha: ASPI, a. s., 2007

Michal Bartoň*

Představovaná publikace je již třetím komentářem zákona o Ústavním soudu, tentokrát zpracovaný kolektivem autorů pod vedením místopředsdkyně Ústavního soudu ČR Elišky Wagnerové.

Od vydání posledních komentářů k zákonu o Ústavním soudu uplynulo již 6 let (oba další komentáře byly vydány v roce 2001 – komentáře kolektivů autorů Filip–Holländer–Šimíček a Mikule–Sládeček). Za tu dobu se dočkal komentovaný zákon dokonce osmi novelizací. Zde recenzovaný komentář tak představuje zcela aktuální pohled na zákon o Ústavním soudu (dále též „ZUS“), přičemž reflektuje nejen změny, které za posledních několik let přinesly zmíněné novely, ale též rozvoj judikatury samotného Ústavního soudu a zároveň Evropského soudu pro lidská práva.

Komentář je strukturován klasickým způsobem – po uvedení čísla paragrafu a jeho znění (včetně názvu každého paragrafu), následuje samotný komentář k jednotlivým odstavcům daného ustanovení, dále pak výčet souvisejících ustanovení a souvisejících předpisů a na závěr výběr relevantních judikátů. Seznam literatury je uveden vždy až na konci příslušné komentované hlavy, popř. oddílu. V případě potřeby je na literaturu též odkazováno přímo v textu samotného komentáře.

Je třeba ocenit, že autoři přinášejí v komentáři též řadu dosud „menšinových“ úhlů pohledu, tj. takovou interpretaci příslušných ustanovení ZUS, která nebyla zatím Ústavním soudem většinově akceptována. Komentář lze tedy považovat zároveň za zajímavý pří-

spěvek do diskuse nad mnoha ústavněprávními problémy, které s rozhodovací činností Ústavního soudu souvisejí.

Jako příklad lze uvést diskusi nad otázkou samotného předmětu řízení či předmětu „sporů“ před Ústavním soudem, typicky v řízení o ústavních stížnostech. Komentář preferuje koncepci, kdy předmětem řízení jsou určitá základní práva a svobody, přičemž konkrétní rozhodnutí (či jiný zásah orgánu veřejné moci) je pouze prostředkem porušení těchto práv. Přijetí dané konstrukce se pak projeví i ve výroku rozhodnutí, který by měl primárně uvést, které základní právo bylo daným rozhodnutím porušeno (nebo že dané základní právo porušeno nebylo) a teprve sekundárně (jako důsledek výroku prvního) stanovit, že se dané rozhodnutí ruší (nebo že se návrh zamítá).

Ústavní soud dosud většinově judikuje způsobem, který vychází z procesního přístupu k předmětu řízení (předmětem je napadené rozhodnutí či napadený předpis), což se následně odráží i v interpretaci pojmu „návrh na rozhodnutí“ (dle § 12, resp. § 20 ZUS je každý soudce „oprávněn podat při poradě před zahájením hlasování návrh na rozhodnutí“), který je dosud většinově pojmán ryze procesně (rozhodnutí se ruší, návrh se zamítá, návrh se odmítá).

Naznačené řešení otázky předmětu řízení preferované v recenzovaném komentáři, potažmo výklad pojmu „návrh na rozhodnutí“, se v komentáři projevuje na řadě míst a předurčuje výklad mnoha ustanovení

* JUDr. Michal Bartoň, Ph.D., katedra ústavního práva, Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

ZUS. Vedle zmiňovaných § 12 a § 20 ZUS (pravidla hlasování v plénu a senátech) se též dotýká aplikovatelnosti § 21 ZUS (postup senátu při nezískání většiny pro některý z návrhů na rozhodnutí) či je klíčovým pro vymezení kritérií pro totožnosti věci v případě nepřipustnosti návrhu u věci rozhodnuté či zahájené dle § 35 ZUS. S problematikou totožnosti věci v případě překážky věci rozhodnuté pak souvisí např. problém opětovné možnosti podání návrhu na zrušení zákona pro rozpor s jiným ustanovením ústavního pořádku, než v případě předchozím. Vymezení předmětu řízení též úzce souvisí s problematikou vázanosti Ústavního soudu petitem návrhu (srov. např. nedávné rozhodnutí Ústavního soudu IV. ÚS 23/05 ze 17. 7. 2007 týkající se reportáže ČT o soudnictví, bod 55–57).

S naznačenou koncepcí dvou výroků rozhodnutí prezentovanou v recenzovaném komentáři lze souhlasit nejen proto, že přesněji odpovídá – alespoň v řízení o ústavních stížnostech – požadavku zákona (viz § 82 ZUS), ale též proto, že se i z teoretického pohledu jeví jako bližší podstatě ústavního soudnictví, kdy – opět typicky v případě ústavních stížností – není klíčovou částí nálezu (a tedy tím, co by mělo být erga omnes závazné) výrok o zrušení konkrétního rozhodnutí, nýbrž konstatování toho, které základní právo bylo daným rozhodnutím porušeno.

Autoři se dotýkají též dalších aktuálních problémů souvisejících s fungováním ústavního soudnictví v ČR, ať již jde např. o oprávněnou kritiku často diskutované anonymizace rozhodnutí (komentář k § 59 odst. 3), či o problémy související s výběrem a jmenováním soudců Ústavního soudu. Např. v souvislosti s problematikou zániku mandátu soudců Ústavního soudu (komentář k § 7) je v reakci na značné prodlevy s obsazováním Ústavního soudu po uplynutí mandátu

soudců jmenovaných na první desetiletí jako žádoucí navrhován příklon k německému modelu zániku mandátu soudců Ústavního soudu, kdy tito pokračují ve své soudcovské činnosti i po uplynutí doby, na kterou byli jmenováni, až do jmenování jejich nástupců. I to samo o sobě by mohlo působit jako stimul pro rychlejší jednání prezidenta republiky při výběru nových soudců ÚS.

Ačkoli je komentář dílem čtyř autorů, působí jako kompaktní a konzistentní celek, vnitřně kvalitativně vyvážený. Pokud se spoluautoři komentáře na výkladu určitého ustanovení neshodli, objevují se oba výklady s odkazem na výklad odlišný na jiném místě komentáře (problém odmítání návrhů senátem Ústavního soudu v případě některých návrhů, jejichž rozhodování svěříje ZUS plénu – srov. komentář k § 11 odst. 2 a § 43 odst. 2 písm. b) ZUS).

Recenzovaný komentář je kvalitní a precizně zpracovanou publikací, která přináší jednak podrobnou analýzu aktuální právní úpravy ústavního soudnictví v České republice a zároveň přibližuje čtenářům současný stav judikatury vztahující se ke komentovaným ustanovením zákona o Ústavním soudu. Je třeba ocenit, že komentář věnuje velký prostor problematikým a kontroverzním místům v zákoně o Ústavním soudu a přináší i alternativní (dosud většinově neakceptované) pohledy na některé ústavněprávní otázky.

Nový komentář k zákonu o Ústavním soudu zpracovaný E. Wagnerovou, M. Dostálem, T. Langáškem a I. Pospíšilem tak lze doporučit všem právníkům, kterým je problematika ochrany ústavnosti blízká nebo kteří zákon o Ústavním soudu pravidelně či příležitostně používají, ať již z důvodu profesního, odborného či studijního.